

LA BARONIA DE FLIX: 1153-1400. EL CAPBREU DE 1400,
DE JOSEP MARIA VIDAL MARCOS, FLIX, ASSOCIACIÓ DE DEFENSA
DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC I HISTÒRIC DE FLIX LA CANA,
2023, 169 P. (LO PEDRÍS; 8)

La nova publicació de l'Associació La Cana, de Flix, aquesta vegada a cura de Josep Maria Vidal, és fruit d'un laboriós treball de recerca i transcripció documental centrat en un període fonamental de la història de la baronia de Flix i la Palma. Es tracta d'un districte senyorial situat a la ribera catalana del riu Ebre, conquerit per Ramon Berenguer IV de Barcelona a mitjan segle XII i que des del 1154, quan el comte el dona al genovès Bonifaci de Volta, canvia successivament de senyoria fins que el 1398 l'adquireix la ciutat de Barcelona.

En el conjunt de les Terres de l'Ebre, aquesta senyoria, que comprèn la vila de Flix i el lloc de la Palma (a més d'altres termes més reduïts), en una situació estratègica —com ressalta l'autor, a la vora i a ambdós marges del riu Ebre, entre Lleida i Tortosa—, constitueix un cas històric molt peculiar perquè va tenir diferents i successius titulars fins que va ser comprat per la ciutat de Barcelona. Transmissions, a més, que la majoria de les vegades van ser executades o provocades per necessitats econòmiques i per a liquidar deutes dels seus titulars.

Inicialment Flix i els seus termes van ser donats pel comte de Barcelona a Bonifaci de Volta, cavaller genovès, en compensació pel seu ajut en la conquesta de Tortosa. Volta ja residia aleshores en aquesta ciutat, on posseïa altres drets i béns, i aleshores va assumir aquest nou domini amb el deure de repoblar-lo amb habitants cristians. Justament, atès que la nova població cristiana provenia de la capital ebrenc i dels seus termes, en la nostra baronia regia el dret tortosí.

Els descendents de Volta posseïren aquesta baronia gairebé un segle, fins que, per acord de Jaume I, passà a Teresa Gil de Vidaure, amb qui el rei convivia i tenia diversos fills.

Després, però molt aviat, el 1262, Gil es va desprendre d'aquest domini a favor d'un ciutadà lleidatà, Arnau del Bosch. I als Bosch encara els succeí, també per compra, Francesc de Sant Climent, el 1382. Però aquest, arran de les reclamacions dels seus creditors, va perdre aquesta baronia de Flix i la Palma, que, com hem dit, adquirí llavors la ciutat de Barcelona.

El present volum descriu amb cert deteniment aquest període històric i n'aporta documentació bàsica. Entre els textos que s'hi transcriuen, el més important —i el que inclou el títol d'aquesta edició— és el capbreu celebrat a la baronia el 1400 en ocasió de la compra d'aquesta per la capital catalana segons un acord del Consell de Cent. El més antic que es coneix, precisament, amb totes les dades personals dels termes municipals i dels drets i les càrregues dels vassalls i de la senyoria. És un document fonamental per la informació que ens facilita d'aquestes viles i termes i perquè, a més, està escrit en el català de l'època, la qual cosa en facilita la comprensió.

Amb el capbreu, que per si sol ja justifica suficientment aquesta edició, Vidal relaciona i transcriu disset documents que recullen els diversos actes de transmissió de la baronia al llarg del període històric que tracta l'autor, un temps fonamental en la configuració i consolidació de Flix i la Palma, malgrat el fracàs d'altres intents poblacionals. Després vindrà el moment del desenvolupament de tota la baronia, convertida en un carrer de Barcelona i en un centre econòmic de primer ordre al sud del Principat, ja que el riu Ebre esdevé una via comercial molt important per al transport de productes i mercaderies provinents de l'Aragó, destinats al consum o a l'activitat comercial.

En qualsevol cas, l'aportació documental d'aquesta obra és fonamental per al coneixement històric de Flix i la Palma, la qual cosa cal agrair a l'autor i a l'entitat editora.

Josep Serrano Daura